

använts med urskiljning och med hänsyn till respektive intervjuobjekt. De svar, som inkommit, ha utskrivits i två exemplar, vilka inordnats i arkivkapslar, det ena exemplaret efter de olika fabrikena, det andra efter frågelistorna, detta för att göra materialet så lättillgängligt som möjligt för forskaren. Skänkta fotografier och handlingar ingå även i arkivet bland resp. fabrikers material. Hittills har ett 70-tal personer intervjuats och omkring 20 fabriker ha insänt skriftligt svar. En tillskärnings- och två knapphålsmaskiner, representanter för de första specialmaskinerna i branschen, ha införlivats med museets samlingar.

Troligen på grund av konfektionsindustriens relativa ungdom ha många firmaledare ännu icke insett värdet av tillvarataget tekniskt och arkivaliskt material. Om Tekniska Museet genom den nu igångsatta undersökningen i någon mån kunnat stimulera fabriksföretagarna till bevarande av material för deras egen historia, vore ett av museets syften med densamma uppnått.

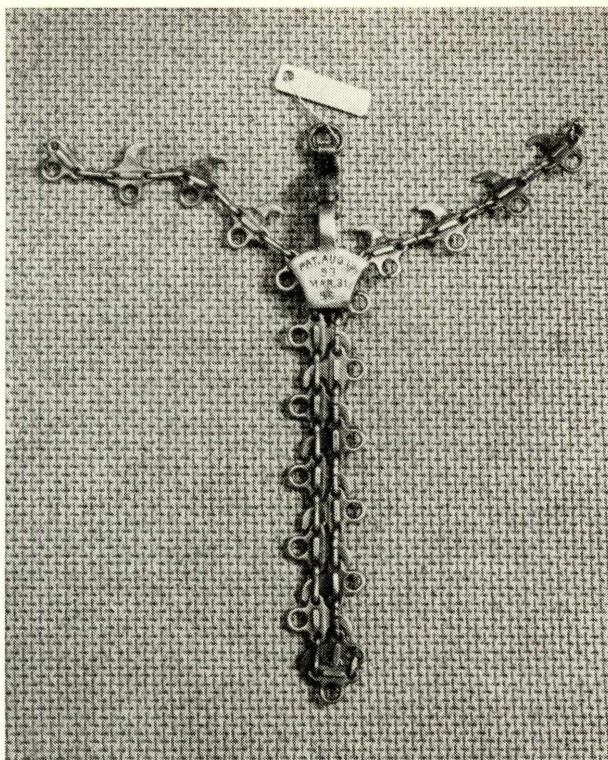
Gertrud Grenander Nyberg.

Judsons originalblytlås
till Tekniska Museet.

Arbetet på klarläggandet av blytlåsets tidigaste historia har trots ogynnsamma yttre förhållanden i viss mån kunnat fortsättas på Tekniska Museet. Undersökningarna ha inriktat sig på framskaffande av material rörande det tidigaste konstruktionsarbetet samt uppgifter rörande uppfinnarens, Whitcomb L. Judson, person och verksamhet. Tack vare intresserad medverkan av i U. S. A. boende svenskar har även ett värdefullt resultat vunnits, i det att två blytlås, troligen tillverkade omkring 1896, kunnat överföras till museets numera rätt omfattande samling av dragkedjor och blytlås.

De båda kedjorna äro konstruktivt varandra fullkomligt lika, men av olika längd och mäta 13, respektive 25 cm. Löparna äro försedda med instansade dateringar: Aug. 19 93 samt Mar. 31 96, tydligen avseende de amerikanska patenten 504.037/38 och 557.207/08, vilka dessa år beviljades Judson. Egendomligt nog överensstämmer dragkedjorna ej med någon av de i dessa patentskrifter återgivna ritningarna, men kunna säkert anses såsom prov på en av de många möjligheter till utformning av häktorganen, som patenten avsågo att täcka.

Judsons dragkedja enl. patent från 1893 och 1896, skänkt till Tekniska Museet av Mrs Naemi Aronson och Mr J. A. Sundin, Waterbury, Conn., U.S.A.

Kedjans låsande delar äro tydligen framställda med pressverktyg och identiskt lika, vilket naturligtvis innebär en stor fördel ur tillverkningssynpunkt. Vardera sidans häktor hållas sinsemellan ihop av kedjelänkar och varje häkta har på den utåt vända sidan en sölja för infästning i det material på vilket kedjan applicerades. Båda kedjorna ge intryck av att vara tillverkade för hand. Löparen är försedd med en låsanordning, varigenom den kan fixeras i olika lägen på kedjan.

Vad principen beträffar erbjuda dessa dragkedjor ingen avvikelse från det nutida blixtlåset. Konstruktionen kan dock ej sägas ha varit mogen för praktiskt bruk och ej lämpat sig för maskinell massproduktion. De genomgripande om- och nykonstruktioner som följde kunna till största delen tillskrivas sven-skarna Aronson och Sundbäck, varför museets nyförvärv bildar ett utmärkt prov på dragkedjans utveckling fram till den svenska insatsen. I övrigt hänvisas till en uppsats om blixtlåsets historia i Dædalus 1940, sid. 84.

Sven Sköldberg.